

NORMA I ÚS EN EL VALENCIÀ CENTRAL: NIVELL LÈXIC¹

José R. GÓMEZ MOLINA
Universitat de València

1. INTRODUCCIÓ

Arran d'una investigació sobre actituds lingüístiques de les quatre modalitats parlades a l'àrea metropolitana de València —castellà estàndard (CS), valencià estàndard (VS), castellà no estàndard (CNS) i valencià no estàndard (VNS)— (Gómez Molina, 1998; Gómez Molina i Gómez Devis, 2000)², es comprovà la millor percepció i valoració de la varietat valencià estàndard en determinades dimensions de la categorització social (competència personal, prestigi ocupacional) i àmbits d'ús, així com de la varietat valencià "apitxat" o central (VNS)³ en altres dimensions (caràcter relacional, integració en l'endogrup); a més a més, ambdues varietats responen a una variació diafàsica, ja que VS és la modalitat preferent en els contextos formals i VNS és la varietat preferent en les situacions comunicatives informals. Ara volem esbrinar, en el nivell lèxic, quines formes són considerades prestigioses i quins són els paràmetres que regulen aquest prestigi per part del grup bilingüe resident a l'àrea geogràfica del valencià central. En la nostra opinió, la realitat sociolingüística actual del valencià necessita d'aportacions lingüístiques, sociolingüístiques i de sociologia del llenguatge que possibiliten una encertada planificació lingüística⁴.

D'altra banda, es constata que quan dues llengües conviuen durant molt de temps al mateix territori es produeix una transferència d'estructures gramaticals i unitats lèxiques, producte de la influència que ambdues s'exerceixen mútuament (Silva Corvalán, 1994: 4-5). Si considerem la transferència com un procés que respon al *continuum* interferència -> préstec en vies d'integració -> préstec integrat, els trets delimitadors són els diferents graus d'integració lingüística —adaptació fonològica, morfològica i sintàctica— i d'integració social —freqüència d'ús, homogeneïtat i nivell d'acceptació— (Clyne, 1972: 14-19).

1. Aquest article és una síntesi del projecte d'investigació *Valoració social d'algunes unitats lèxiques en la comunitat de parla valenciana*, dotat amb una beca del Pla d'Estudis del Valencià Actual concedida per la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència de la Generalitat Valenciana en 1998 (DOGV. 28-4-98).

2. Per a conèixer els trets diferenciadors d'aquestes quatre varietats lingüístiques, vegeu Gómez Molina (1988: 42-43).

3. Alguns lingüistes i dialectòlegs manifesten una reacció contra la denominació valencià *apitxat*, considerant-la pejorativa i anèdotica (Colomina, 1999: 99).

4. Si bé els treballs pioners de Haugen (1959, 1966a, 1966b) establiren les fases de la planificació lingüística relacionades amb la societat i amb la llengua, les aportacions de Kloss (1969) foren interessants al separar els aspectes socials dels lingüístics i establir dos tipus de planificació: la planificació del corpus i la de l'estatus. Aquest model fou revisat posteriorment per Haugen (1983) i quedà així: la planificació de l'estatus té caràcter social i compta amb dos vessants: la selecció de la norma, aspecte formal de política lingüística, i la implantació -difusió i ús-, aspecte funcional. La planificació del corpus afecta el sistema lingüístic i compta, també, amb dos vessants: la codificació —estandardització de l'ortografia, gramàtica i lèxic—, aspecte formal i de política lingüística, i el desenvolupament funcional d'aquest corpus —modernització terminològica i estils—.

A casa nostra, Casanova (1990) reflexiona sobre els principis i criteris a considerar a l'hora de definir un model lèxic al País Valencià.

Un dels efectes més rellevants de la influència històrica i cultural d'una llengua sobre altra és el préstec lèxic, ja que aquest nivell lingüístic és el més flexible (o el menys estructurat) i a més perquè es percep amb major claredat. El nostre interès se centra en l'estudi d'alguns préstecs que, procedents del castellà —llengua model, llengua font, *source language*—, han anat substituint a les unitats lèxiques pròpies del català —llengua receptora, prestatària, *borrowing language*— amb certes adaptacions lingüístiques i han manifestat una integració social progressiva⁵. En el procés de difusió social actua, de manera decisiva, la consciència lingüística i sociolingüística dels bilingües; si bé és cert que no tots els valencianoparlants són conscients de tots els trets lingüístics i sociolingüístics de la seua varietat idiomàtica, tanmateix tenen una certa consciència de la norma i coneixen quins usos lingüístics són més propis d'uns grups que d'altres. És evident que la relació entre estrat sociocultural i consciència lingüística és molt estreta, i que segons baixem en l'estratificació social disminueix l'índex de capacitat distintiva; per això, els trets de la norma estandarditzada són més patents en l'ús dels parlants del sociolecte alt donada la seua competència lingüística.

Així doncs, l'objectiu d'aquest article és mostrar el grau d'integració social d'alguns préstecs lèxics del castellà basant-se en diversos paràmetres: freqüència d'ús, nivell d'homogeneïtat, seguretat lingüística i grau d'acceptació. L'àmbit de referència és l'àrea geolectal del valencià central corresponent a les comarques: Horta Nord, Horta Sud, La Ribera i Camp de Morvedre. L'estudi de la competència sociolingüística mitjançant l'aplicació de diversos tests i qüestionaris ens permetrà conèixer l'ús i l'avaluació que fan els individus bilingües en una doble direcció: intralingüística i interlingüística. En la primera manifesten l'adequació de les diverses variants de cada unitat lèxica a diferents registres i també la que consideren més prestigiosa; en la segona, ens informen sobre l'ús i acceptació del préstec lèxic així com de la seua adaptació morfofonològica i sintàctica, és a dir, si es tracta de préstecs espontanis o de préstecs integrats.

Tot i sabent que el comportament bilingüe no és sempre de fàcil classificació, que la delimitació dels fenòmens produïts pel contacte lingüístic és complexa (cfr. Poplack i Sankoff, 1988), així com la comprovació empírica dels diferents comportaments lingüístics i avaluatius que mostren les comunitats bilingües (cfr. Lüdi, 1987), hem intentat establir el grau d'integració sociolingüística de determinades unitats lèxiques a la nostra comunitat de parla, diferenciant dues varietats diafàsiques en la interacció comunicativa: registre formal (valencià estàndard) i registre col·loquial (vernacle, valencià apitxat).

2. ALGUNES CONSIDERACIONS TEÒRIQUES

Donat l'objectiu central d'aquest article, tractarem sols dues qüestions: la norma (estàndard) i el procés de transferència lèxica.

Un principi general de la sociolingüística és que les llengües de cultura tendeixen cap a un anivellament en la norma estàndard, però delimitar què s'entén per estàndard no és fàcil⁶.

5. És a dir, no es tracta de préstecs culturals, *cultural forms*, que penetren de manera abrupta: fax, software, web...

6. La complexitat del concepte queda palesa en les diferents definicions; així per a Garvin i Mathiot (1974: 303-313) la llengua estàndard és la forma codificada d'una llengua, acceptada per una gran comunitat a la qual serveix de model; per a Fishman (1979: 50) és el conjunt d'hàbits que defineixen l'ús correcte; i per a López del Castillo (1984: 30) la llengua estàndard és la llengua comuna utilitària.

Hom considera que l'ús de l'estàndard neutralitza les varietats individuals, ja que no mostra la procedència ni altres trets lingüístics que caracteritzen el parlant; ço és, aquesta varietat actua com a punt de convergència (no uniformitat) però no és fixa ni immutable perquè la variació és inherent a l'ús lingüístic; per tant, manifesta un equilibri constant entre la fixació i el canvi (cfr. Rosenblat, 1967)⁷. Tanmateix, d'altres opinen (López del Castillo, 1988; Silva Corvalán, 1989) que eixa tendència a identificar la varietat estàndard amb la llegua comuna (o general) és errònia perquè els diversos dialectes (en el nostre cas, català de Barcelona, català de València, català de Mallorca...) posseeixen una varietat estàndard pròpia, que a cada regió o país correspon a l'ideal normatiu que s'ensenya a les escoles, a la modalitat idiomàtica dels grups socials de major prestigi, i a la varietat en què es redacten els documents oficials⁸.

Aquesta norma general és, en certa mesura, ideal perquè els usuaris de la llengua, en aquest cas els valencianoparlants, la consideren com a punt de referència però disposen d'uns usos propis del seu dialecte —valencià— i, fins i tot, del seu idiolecte; és a dir, el coneixement de la varietat estàndard, ideal de llengua comuna, coexisteix dins els individus amb els usos propis del seu vernacle. És evident que la variació estàndard / vernacle es relaciona tant amb els usuaris com amb les situacions contextuals ja que respon a una dimensió socialment motivada.

Les propietats i funcions de la varietat estàndard es tradueixen en unes determinades actituds sociolingüístiques, com són: la consciència de la norma, lleialtat lingüística, participació en la conservació i manteniment de la norma, i també orgull i satisfacció per posseir aqueixa modalitat estandarditzada (Gómez Molina et alii, 1997: 160-161). És obvi que els trets definidors de la norma general són més patents en el sociolecte culte de la comunitat lingüística, ja que aquest sociolecte n'és el més representatiu en la consciència d'anivellació d'una modalitat de llengua.

D'altra banda, en una situació de contacte lingüístic, el comportament dels bilingües és una mostra de la utilització d'elements (fonemes, paraules, sintagmes...) d'ambdues llengües quan estan parlant o escrivint. Segons Poplack (1988) el bilingüisme implica bé l'ús simultani d'elements dels dos sistemes lingüístics, bé l'ús altern dels dos codis; en el primer cas i quan es tracta d'unitats lèxiques aïllades, les conseqüències són el préstec ocasional o espontani, el préstec en vies d'integració i el préstec estable, mentre que en el segon cas la conseqüència és l'alternança de llengües o canvi de codi. Són processos distints ja que hi ha diversos trets que els diferencien; però aquesta opinió no és assumida per Myers-Scotton (1993a, 1993b), ja que considera que el préstec lèxic i el canvi de codi formen part d'un mateix procés: primer es produeix un canvi de codi (apareix una o dues vegades), el qual es converteix en préstec nuclear (freqüència baixa) i amb el temps pot arribar a convertir-se en préstec estable. La controvèrsia sobre la delimitació de préstec lèxic i canvi de codi intraoracional (*intrasentential switching*) referit a les unitats aïllades continua vigent (cfr. Myers-Scotton, 1997). Els trets diferenciadors assumits majoritàriament són: l'índex de freqüència d'ús, la consideració del préstec com un element que forma part del "lexicó" de la llengua base o receptora i la variació gramatical adoptada⁹.

7. Aquest autor opina que la norma general no pot ser rígida, automàtica, monolítica, ans al contrari ha de ser flexible, harmoniosa, canviant.

8. Vila i Fargas (coords.) (1999) presenten un excel·lent compendi d'articles sobre normativa i ús de la llengua. Al mateix llibre, Cabré aclareix la complexitat addicional que comporta la norma lèxica. En la mateixa línia, referit al valencià, comptem amb diverses aportacions, entre elles: Polanco (1984), Colomina (1995), Casanova (1998) i Saragossà (2000).

9. Segons la variabilitat gramatical específica de la llengua donant i de la llengua receptora (cfr. Poplack i Meechan, 1995), es considera préstec si la unitat lèxica adopta la gramàtica de la llengua receptora, però si l'element incorporat adopta la variabilitat gramatical de la llengua donant és canvi de codi.

D'acord amb el *continuum* establert per a descriure les conseqüències de la convivència dinàmica de dues llengües en contacte, el procés de transferència lèxica presenta una evolució que comença amb la incorporació d'un element forani, el qual pot repetir-se freqüentment, i que s'integra, primer, en l'idiolecte i després, progressivament, en la parla del grup (Mackey, 1976: 312-322); ço és, un fenomen que era individual, ocasional, passa a convertir-se en norma en integrar-se en el codi dels bilingües.

El procés s'inicia amb la producció d'una interferència, també anomenada préstec espontani (*nonce-borrowing*, Poplack, 1988) i préstec nuclear (*core-borrowing*, Myers-Scotton, 1993b). Quan la transferència comença a difondre's en la parla d'altres individus, inicia el seu procés integrador en el codi del grup social i de la comunitat, actuant primer com a préstec en vies d'integració i després com a préstec consolidat. També, en acostar-nos epistemològicament al concepte de préstec, hom comprova la profusa terminologia utilitzada en el contacte de llengües¹⁰, però la majoria de les definicions proposades coincideixen amb aquestes idees: el fenomen està relacionat amb els intercanvis econòmics i culturals, consisteix en la transferència d'elements entre les dues llengües o comunitats lingüístiques amb una certa alteració formal del citat element, es produeix l'adopció per part de la llengua receptora i es conceptua com un procés.

Evidentment, la diferenciació de les fases del procés es fonamenta tant en el tipus i grau d'integració lingüística¹¹ com en el grau d'integració social. En el nostre cas, donada l'afinitat lingüística entre català i castellà, opinem que el nivell d'integració social serà més determinant en l'anàlisi evolutiva del préstec, considerant tres criteris:

- la freqüència d'ús¹², que reflectirà el nivell d'homogeneïtat: aquest factor mostra la major o menor uniformitat d'ús de les variants lèxiques. S'analitza a partir de la freqüència i els valors indiquen el grau d'homogeneïtat (aproximació a una única variant: estàndard, vernacle, sinònim, element incorporat) o d'heterogeneïtat (dispersió i variació de variants);
- el nivell de seguretat lingüística, el qual respon a la major o menor uniformitat d'ús de cadascun dels bilingües en particular. Ens mostra les vacil·lacions dels parlants en les seues realitzacions (Carbonero, 1985: 144), o com assenyala Moreno (1998: 182), la seguretat o inseguretat lingüística és la relació entre allò que l'individu considera correcte, adequat o prestigiós i el seu propi ús; i
- el nivell d'acceptació, el qual es correspon amb el major o menor ús que els parlants fan de la solució típica: la variant estandarditzada o la realització generalitzada a partir del sociolecte alt (bilingües cultes).

I tan important com centrar-se en els elements prestats d'una llengua a l'altra és atendre al procés de préstec, ço és, quin és el tipus de situació en contacte. Segons Appel i Muysken

10. Sobre els problemes terminològics del concepte préstec i la diversa classificació del mateix en els estudis de contacte de llengües, hom pot consultar entre altres: Haugen (1950), Payrató (1984), Cannon (1992) i García (1996). Una revisió completa sobre el préstec lingüístic: conceptes, problemes i mètodes, pot trobar-se en Gómez Capuz (1998).

11. La integració fonològica i morfosintàctica és difícil d'establir en molts casos, perquè els fonemes i les estructures gramaticals del castellà i del català coincideixen; per això és necessari conèixer la gramàtica que adopta la unitat lèxica incorporada: buçó à buçons; firmar à firmem, firmen.

12. Aquest criteri és un dels arguments més utilitzats pels investigadors que analitzen els fenòmens de contacte lingüístic des de diversos vessants.

(1996: 231) hi ha cinc formes en les quals es pot produir aquest fenomen lingüístic: mitjançant la convergència (gradual) motivada per una coexistència prolongada, mitjançant la influència cultural, mitjançant l'aprenentatge de segones llengües, mitjançant la relexicalització i mitjançant la imitació dels models de prestigi.

La transferència d'un préstec lingüístic ve determinada tant pel context sociolingüístic en què conviuen les dues llengües com per la pròpia història del contacte. En la comunitat objecte d'estudi ha existit durant molt de temps un bilingüisme social diglòssic que ha afavorit el predomini del castellà, i aquesta situació sociolingüística ha permès la transferència de préstecs "íntims" de la llengua dominant —castellà— a la dominada —varietat valenciana del català— (cfr. Bloomfield, 1964)¹³. És cert que la coexistència prolongada ha possibilitat la substitució de paraules natives que han anat perdent-se en el temps (cfr. Taber, 1979; Casanova, 1997), però, al nostre parer, ha estat la influència cultural el factor més rellevant donada la influència històrica del castellà sobre el català, essent la major part dels préstecs transferits préstecs culturals connotatius, innecessaris, perquè no enriqueixen la llengua receptora i desplacen l'ús de la paraula nativa. Relacionada amb aquesta influència, està la imitació dels models de prestigi, però cal tenir en compte les diferents nocions i tipus de prestigi segons la disciplina que ho estudia: sociologia, psicologia social o sociolingüística. En una situació com la nostra, els parlants poden avaluar com a model prestigiós el terme originari del castellà, amb integració lingüística parcial o total, si és utilitzat pels bilingües cultes; així doncs, la imitació dels models de prestigi no implica sempre un seguiment del model normatiu.

Concloem aquest epígraf remarcant quant n'és de difícil trobar una llengua que no haja pres paraules prestades d'altra¹⁴; però existeixen moltes possibilitats de préstec lèxic. Els préstecs que analitzem a continuació són importats del castellà, i aquesta importació adopta diferents graus d'integració lingüística i social en la substitució de les paraules pròpies del català. La qüestió fonamental radica a distingir si les paraules del castellà es prenen accidentalment en el discurs, i es tracta d'interferència o préstecs espontanis, o si les paraules ja són integrades en el valencià i es tracta de préstecs consolidats (integració en el codi). El préstec pot no implicar serioses conseqüències per a la llengua receptora; però, per regla general, això no és així. Un préstec lèxic intens sol anar acompanyat d'una feble lleialtat lingüística cap a la llengua receptora i l'escassa estima sol estar relacionada amb processos d'afebliment lingüístic.

3. PLANTEJAMENT METODOLÒGIC

L'estudi del comportament sociolingüístic dels bilingües exigeix delimitar tots els factors, lingüístics i extralingüístics, que intervenen en la interacció comunicativa i així poder establir la correlació i covariació entre les diferents variables. Arran d'un estudi sobre disponibilitat lèxica del valencià (Gómez Devís, 1995) així com de l'observació participativa de l'autor d'aquest article en la interacció verbal quotidiana amb individus bilingües, es va establir un conjunt d'unitats lèxiques producte de la transferència castellà -> valencià, de les quals hem

13. Aquest autor diferencia préstecs íntims, préstecs culturals i préstecs interns o dialectals. Els primers es produeixen quan dues llengües conviuen al mateix territori però una d'elles actua com a llengua oficial o dominant (àmbits d'ús més formals) i influeix sobre l'altra; préstecs culturals són préstecs tècnics o de prestigi que procedeixen d'un altra llengua de cultura; i els préstecs interns procedeixen d'altres varietats dialectals, diastràtiques o diafàsiques de la mateixa llengua.

14. Com assenyala Jespersen (1922: 208; *apud* Sala, 1988: 11): "ninguna lengua está enteramente libre de palabras prestadas, porque nación alguna ha estado completamente aislada".

seleccionat aquelles paraules que poden ser un mostreig de les categories gramaticals analitzades per diverses investigacions¹⁵.

Aquestes són les variables lingüístiques segons la varietat valenciana estàndard (cfr. Diccionari Valencià, 1995):

Substantius: actriu, adreça, aixeta, ànec, aparell, article, assegurança, atur, barret, bisbe, hústia, calçotets, cambrer, capell, cendrer, clauer, cognom, company, contracte, dada, data, desenrotllament, desenvolupament, despesa, escacs, escó, esdeveniment, esglai, esport, estona, forqueta, gespa, hisenda, llavi, lloc, maduixa, magatzem, menjador, menyspreu, paperera, pinta, préstec, ramaderia, raspall, regidor, renda, retard, robatori, safata, segell, seient, soroll, sostre, tauró, termini, truita, turmell, vaga, vaixell, vehicle, voltants, vorera, xarxa.

Adjectius: menjador.

Verbs: acomiadar-se, agreujar, asseure's, creuar, estalviar, gaudir, pertànyer, romandre.

Adverbis: abans, aleshores, després.

Preposicions: amb, sota.

Interjeccions: adéu.

Pronoms: nosaltres.

Conjuncions: doncs.

La sociolingüística estudia la relació entre la llengua i els seus usuaris, però és evident que no tots els factors socials tenen el mateix grau de rellevància en l'explicació dels fenòmens lingüístics estudiats. Com apunta Halliday et alii (1964: 105): "les connotacions socials de les varietats d'una llengua no sempre són idèntiques per a tots els membres d'una cultura, per la qual cosa el factor principal en l'avaluació que fan els parlants és el seu condicionament social". En idèntica línia, Labov (1972: 215-216) assenyala que en cada comunitat lingüística alguns parlants tenen més consciència que altres sobre l'existència de variants prestigioses i de formes estigmatitzades, i és en la conducta d'aquests parlants on influeixen més fàcilment els paràmetres externs sobre allò que és "correcte" o "acceptable".

La mostra de seixanta-tres informants, tots bilingües¹⁶, ha estat seleccionada mitjançant la tècnica del mostreig per quotes amb proporció relativa i estratificada en les variables socials: edat (18-35, 36-55, >55), sexe (home, dona), nivell sociocultural (alt, mitjà, baix), grau de bilingüisme (molt bo, bo, regular) i residència (València ciutat, L'Horta, La Ribera, Camp de Morvedre). El tamany de la mostra, a més de la representativitat de la població corresponent a l'àrea del valencià central, suposa un nivell de confiança del 90% en els resultats obtinguts amb un error d'estimació del 10%.

15. Les diferents investigacions sobre la facilitat de préstec lèxic de les categories gramaticals no coincideixen totalment en la gradació jeràrquica. Així, Haugen (1950) assenyala: substantius, verbs, adjectius, preposicions i interjeccions; per la seua part, Muysken (1981) indica: substantius, adjectius, verbs, preposicions, conjuncions coordinants, quantificadors, determinants, pronoms i conjuncions subordinants.

16. És cert que establir el grau de bilingüisme d'un individu és una tasca complexa, ja que hi ha diverses tendències. En aquesta investigació s'ha classificat com a bilingüe aquell individu que posseeix un nivell de domini (sempre relatiu), catalogat com excel·lent, bo o regular, segons la competència en les diferents habilitats lingüístiques d'ambdues llengües. La codificació ha estat la següent: (1), molt bo o excel·lent: les quatre habilitats lingüístiques són bones en castellà i català; (2), bo: les habilitats són bones en una llengua i acceptables en l'altra; (3), regular: les habilitats són bones o acceptables en una llengua (generalment, castellà) i regulars en l'altra; (4), escàs: les habilitats manifesten una competència bona o acceptable en una llengua i deficient en l'altra.

Per a l'obtenció de les dades, les tècniques emprades han estat el qüestionari i el test de disponibilitat lèxica, però sempre amb la participació de l'investigador fent les aclaracions pertinents i explicant l'objectiu d'aquesta investigació a l'iniciar l'encontre amb l'informant. Com que volem conèixer fins a quin punt la realització estandarditzada coincideix amb la realització social i quina és la tendència evolutiva, aquesta enquesta sociolingüística està dissenyada en quatre parts, de les quals la primera ens proporciona les dades sociolingüístiques de l'informant. La segona consta d'un test de disponibilitat¹⁷ i un qüestionari oral d'ús (omplir buits en frases), els quals ens permeten esbrinar l'ús real de les diferents variants lèxiques, d'acord amb la consciència lingüística dels parlants; així coneixem el nivell d'homogeneïtat —freqüència d'ús social de les diferents variants—, partint del vocabulari actiu. La tercera ens informa sobre l'índex de seguretat / inseguretat lingüística, un dels aspectes de la consciència sociolingüística; aquest qüestionari (elecció múltiple)¹⁸ fa palesa la competència comunicativa de l'informant, perquè serveix per a comprovar el grau de coincidència entre la variant disponible i la seleccionada entre les diverses variants de la mateixa unitat lèxica¹⁹. I l'última tracta de descobrir el nivell d'acceptació de les diferents variants lingüístiques atenent al registre col·loquial, al registre formal, a la variant més prestigiosa d'acord amb la utilitzada pels bilingües cultes, i, si de cas, quina variant no empraria mai. Finalment, a partir del domini d'ocurrències i del nivell d'acceptació esbrinem el grau d'integració dels préstecs lèxics en el discurs oral dels valencianoparlants.

Pel que fa al processament estadístic de les dades hem utilitzat el programa d'anàlisi SPSS i així poder obtenir resultats el més significatius possibles. Per a establir la covariació sociolingüística s'ha considerat variables independents les variables sociològiques i les variables dependents han estat les unitats lèxiques.

4. ESTUDI DESCRIPTIU

Una vegada realitzat el treball de camp ens enfrontem a l'anàlisi de la informació observada i recollida. Les possibles variants de cadascuna de les unitats lèxiques que han estat tabulades són les següents:

Substantius

actriu - <i>actris</i>	adreça - <i>direcció</i>	aixeta - <i>grifo</i>
ànec - <i>pato</i>	aparell - <i>aparato</i>	article - <i>artícul</i>
assegurança - <i>segur - seguro</i>	atur - <i>paro</i>	barret - <i>capell - sombrero</i>
bisbe - <i>obispo</i>	bústia - <i>buçó</i>	calçotets - <i>calçoncillos - cançoncillos</i>
cambrer - <i>camarero</i>	cedrer - <i>cenicero</i>	clauer - <i>llavero</i>
cognom - <i>apellido</i>	company - <i>companyer - companyero</i>	
contracte - <i>contrat - contrato</i>	dada - <i>dato</i>	data - <i>fecha</i>
desenrotllament - creixement - <i>desarrollo</i>		
desenrotllament-desenvolupament- <i>desarrollo</i>		

17. Per a conèixer el repertori lèxic actiu que posseeixen els informants, hem utilitzat fotografies i làmines en molts casos.

18. Es presenten diverses variants, una de les quals és l'assenyalada per la norma.

19. Com assenyala López Morales (1989: 222): "los índices de seguridad e inseguridad lingüística se obtienen tabulando las diferencias señaladas por el hablante entre las formas que él considera correctas y las que utiliza normalmente en su estilo espontáneo".

despesa - <i>gasto</i>	escacs - <i>ajedrés</i>	escó - <i>excany- escanyo</i>
esdeveniment - <i>fet - aconteixement</i>	esgali - <i>susto</i>	
esport - <i>deport</i>	estona - <i>rato</i>	forqueta - <i>tenedor</i>
gespa - <i>césped</i>	hisenda - <i>hacienda</i>	llavi - <i>labio</i>
lloc - <i>puesto (fer lloc - fer puesto)</i>	maduixa - <i>fressa</i>	
magatzem - <i>almacén</i>	menjador - <i>comedor</i>	
menyspreu - <i>menospreci - despreci</i>	paperera - <i>papelera</i>	
pinta - <i>batidor - peine</i>	préstec - <i>préstamo</i>	ramaderia - <i>ganaderia</i>
raspall - <i>cepillo</i>	regidor - <i>concejal</i>	renda - <i>renta</i>
retard - <i>retàs - retrasa</i>	robatori - <i>robo</i>	safata - <i>bandeja</i>
segell - <i>sello</i>	seient - <i>asiento</i>	soroll - <i>ruido</i>
sostre - <i>tetxo</i>	tauró - <i>tiburó - tiburón</i>	termini - <i>plaç - plaza</i>
truita - <i>torilla</i>	tornell - <i>tobillo</i>	vaga - <i>huelga</i>
vaixell - <i>barco</i>	vehicle - <i>vehícul</i>	voltants - <i>alrededors vorera - acera -</i>
cera	xarxa - <i>ret - red</i>	

Adjectius

menjador - *comedor*

Verbs

acomiar-se - *despedir-se*

creuar - *travessar - crussar*

pertànyer - *pertenèixer*

agreujar - *empitjorar - agravar*

estalviar - *alforrar - ahorrar*

romandre - *quedar-se - permanèixer*

asseure's - *sentar-se*

gaudir - *disfrutar - gossar*

Adverbis

abans - *adés - antes*

aleshores - *llavors - entonces*

després - *después*

Preposicions

amb - *en - ab*

sota - *baix*

Interjecció

adéu - *adiós*

Pronoms (lliures)

nosaltres - *nosotros - nosotros*

Conjuncions

doncs - *pues*

Calculades les freqüències absolutes i relatives de les diferents variants, presentem els valors dels diversos nivells indicant sols la variant majoritària²⁰:

20. Tots els resultats són globals. Aquests llistats estan ordenats per categories gramaticals i al si d'ells per gradació quantitativa.

Nivell d'homogeneïtat

	Disponibilitat (%)	Ús (%)
Substantius		
<i>bandeja</i>	92,1	92,1
<i>despreci</i>	85,7	82,5
<i>retràs</i>	84,1	84,1
<i>fressa</i>	84,1	82,5
<i>gasto</i>	84,1	74,6
<i>cepillo</i>	84,1	76,2
<i>susto</i>	82,5	77,8
<i>tenedor</i>	81,0	81,0
<i>concejal</i>	79,4	77,8
<i>creixement</i>	79,4	74,6
<i>asiento</i>	77,8	79,4
<i>tortilla</i>	77,8	77,8
<i>paro</i>	77,8	77,8
<i>bussó</i>	77,8	74,6
<i>rato</i>	77,8	73,0
<i>peine</i>	73,0	68,3
<i>actriu</i>	73,0	77,8
<i>tobillo</i>	73,0	73,0
<i>pato</i>	71,4	73,0
<i>cendrer</i>	71,4	73,0
<i>sombreiro</i>	69,8	69,8
<i>ganaderia</i>	69,8	69,8
<i>almacén</i>	69,8	69,8
<i>tetxo</i>	69,8	68,3
<i>renta</i>	69,8	65,1
<i>sello</i>	68,3	58,7
<i>barco</i>	66,7	65,1
<i>robo</i>	66,7	63,5
<i>ruido</i>	66,7	58,7
<i>aconteixement</i>	65,9	55,6
<i>ajedrés</i>	63,5	60,3
<i>hacienda</i>	63,5	52,4
<i>aparato</i>	61,9	50,8
<i>grifo</i>	61,9	60,3
<i>alredors</i>	61,9	68,3
<i>escany</i>	60,3	58,7
<i>tiburó</i>	58,7	60,3
<i>préstamo</i>	58,7	60,3
<i>contracte</i>	58,7	60,3
<i>deport</i>	58,7	55,6
<i>papelera</i>	58,7	55,6
<i>obispo</i>	58,7	52,4
<i>desarrollo</i>	58,7	47,6
<i>company</i>	57,1	58,7
<i>comedor</i>	57,1	47,6 (menjador: 52,4)

<i>camarero</i>	55,6	55,6
<i>acera</i>	55,6	54,0
<i>ret</i>	54,0	55,6
<i>llavi</i>	54,0	54,0
<i>fecha</i>	54,0	49,2 (data: 50,8)
<i>direcció</i>	54,0	47,6 (adreça: 52,4)
<i>dato</i>	52,4	57,1
<i>vaga</i>	52,4	57,7
<i>cognom</i>	52,4	49,2 (<i>apellido</i> : 50,8)
<i>article</i>	52,4	46,0 (<i>artículo</i> : 54,0)
<i>vehícul</i>	52,4	44,4 (vehicle: 55,6)
<i>lloc</i>	50,8	60,3
<i>clauer</i>	50,8	50,8
<i>plaç</i>	47,6	58,7
<i>seguro</i>	46,0	41,3 (<i>segur</i> : 44,4)
<i>calçoncillos</i>	38,1 (=calçotets, 38,1)	38,1 (calçotets: 36,5)
Adjectius		
<i>menjador</i>	96,8	98,4
Verbs		
<i>despedir-se</i>	92,1	90,5
<i>sentar-se</i>	88,9	88,9
<i>disfrutar</i>	81,0	85,7
<i>pertenèixer</i>	73,0	68,3
<i>empitjorar</i>	69,8	71,4
<i>estalviar</i>	60,3	57,1
<i>crussar</i>	50,8	44,4 (=creuar: 44,4)
<i>permanèixer</i>	49,2	47,6
Adverbis		
<i>entonces</i>	74,6	69,8
<i>después</i>	52,4	54,0
<i>antes</i>	50,8	46,0
Interjecció		
<i>adéu</i>	71,4	73,0
Pronoms		
<i>nosotros</i>	52,4	57,1
Nexes		
<i>baix</i>	92,1	93,7
<i>pues</i>	84,1	81,0
<i>en</i>	65,1	63,5

Es pot comprovar l'alt índex d'homogeneïtat en 29 unitats lèxiques —d'elles, 25 són préstecs castellans— (valors superiors al 70% i que mostren les variants predominants en la comunitat lingüística), un nivell substancial d'uniformitat en 19 paraules —d'elles, 17 formes

castellanes adaptades— (valors entre el 60% i el 70%), un nivell de variació prou estable en 26 unitats lèxiques —d'elles, 17 són variants castellesanes— (valors entre 50% i 60%), i una dispersió notable en 4 paraules, totes elles procedents del castellà (valors menors del 50%).

Nivell de seguretat lingüística. És la coincidència entre la variant utilitzada espontàniament i la seleccionada al triar entre les diverses variants de la mateixa variable lingüística. Com que l'informant està responnent un qüestionari, se suposa que la variant escollida és la que ell considera més correcta, pròpia d'un registre formal, (valors 0-1):

Substantius			
actriu	0,79	termini	0,43
cendrer	0,79	desenvolupament	0,42
contracte	0,75	segell	0,42
company	0,68	renda	0,41
llavi	0,67	ramaderia	0,40
cognom	0,63	magatzem	0,40
vaga	0,62		
article	0,60	barret	0,39
clauer	0,60	sostre	0,39
data	0,58	turmell	0,36
lloc	0,57	ànec	0,35
vehicle	0,56	escó	0,31
cambrer	0,55	seient	0,30
adreça	0,53	atur	0,30
préstec	0,53	bústia	0,30
menjador	0,52	truita	0,30
paperera	0,52	gespa	0,28
escacs	0,50	esdeveniment	0,27
voltants	0,49	regidor	0,27
calçotets	0,49	forqueta	0,25
dada	0,49	esglai	0,24
esport	0,49	estona	0,24
bisbe	0,49	retard	0,24
aparell	0,48	xarxa	0,24
hisenda	0,48	raspall	0,23
robatori	0,47	despesa	0,23
pinta	0,46	maduixa	0,21
vaixell	0,45	assegurança	0,20
aixeta	0,44	vorera	0,20
soroll	0,44	safata	0,14
tauró	0,43	menyspreu	0,13
		desenrotllament	0,13
Adjectius			
menjador	1,00		
Verbs			
estalviar	0,75		

creuar	0,47
pertànyer	0,38
agreujar	0,23
gaudir	0,22
asseure's	0,17
acomiar-se	0,14
romandre	0,11
Adverbis	
després	0,57
abans	0,48
aleshores	0,33
Interjecció	
adéu	0,80
Pronom	
nosaltres	0,50
Nexes	
amb	0,42
doncs	0,20
sota	0,12

Es pot comprovar que l'índex de seguretat lingüística manifestat pels bilingües no és bo: sols dotze unitats lèxiques ofereixen valors superiors o iguals a 0,60 (nivell alt de seguretat) i onze paraules entre 0,50 i 0,60 (nivell substancial). Aquest resultat ofereix una doble interpretació: bé és conseqüència de l'escassa competència en la modalitat valencià estàndard d'un grup important de bilingües o bé els bilingües consideren que unes variants són més pròpies del registre formal i d'altres del registre col·loquial, qüestió que resoldrà el nivell d'acceptabilitat. Però ja és evident que la majoria dels bilingües posseeix en el seu "lexicó" o diccionari mental la paraula importada del castellà i no pas la variant estandarditzada²¹. En la nostra opinió, aquest grau d'inseguretat lingüística (relació: ús freqüent – ús correcte) corrobora la variació diafàsica: valencià "apitxat", vernacle o varietat que compta amb un alt nivell d'homogeneïtat en l'ús de formes castellanes, per a situacions informals; i valencià estàndard, per a situacions més institucionalitzades o formals. No obstant això, la realitat és que molts bilingües quan han d'utilitzar la varietat VS, conscients del seu nivell de competència lingüística en valencià, opten per passar-se al castellà o per utilitzar la varietat VS amb alguns castellanismes.

Nivell d'acceptació. Aquest índex, com ja hem assenyalat, es calcula mitjançant el major o menor ús que els bilingües fan de la solució típica per a un determinat registre. El problema sorgeix a l'hora de delimitar quina és la solució típica en el registre formal: si la variant estàndard o la variant realitzada pels bilingües cultes (grau de bilingüisme molt bo). Calculades les dues possibilitats, oferim l'acceptació de la variant estàndard com a pròpia del registre formal (valors 0 -1).

21. Hi ha algunes unitats lèxiques que mostren diferències etnogràfiques (batidor - pinta; barret - capell) i altres s'utilitzen segons àmbits (aparell: animals, pesca; *aparato*: electrodomèstics).

Substantius		dada	0,35
creixement	0,79	vaixell	0,35
actriu	0,78	tauró	0,33
cendrer	0,73	voltants	0,32
contracte	0,60	sostre	0,32
lloc	0,60	pinta	0,30
company	0,59	ramaderia	0,30
vaga	0,59	magatzem	0,30
vehicle	0,56	barret	0,29
llavi	0,54	turmell	0,27
menjador	0,52	ànec	0,27
adreça	0,52	estona	0,27
data	0,51	despesa	0,25
clatier	0,51	bústia	0,25
dada	0,51	raspall	0,24
aparell	0,49	esdeveniment	0,24
cognom	0,49	atur	0,22
hisenda	0,48	esglai	0,22
bisbe	0,48	gespa	0,22
article	0,46	xarxa	0,22
esport	0,44	truita	0,22
paperera	0,44	seient	0,21
cambrer	0,44	regidor	0,21
soroll	0,41	forqueta	0,19
desenvolupament	0,40	vorera	0,19
préstec	0,40	maduixa	0,17
escacs	0,40	escó	0,17
aixeta	0,40	retard	0,16
calçotets	0,36	assegurança	0,14
robatori	0,36	menyspreu	0,10
segell	0,36	desenrotllament	0,08
termini	0,36	safata	0,08
renda	0,35	capell	0,03
Adjectius			
menjador	0,98		
Verbs			
estalviar	0,57		
creuar	0,44		
pertànyer	0,32		
agreujar	0,13		
asseure's	0,11		
gaudir	0,11		
acomiar-se	0,10		
romandre	0,06		

Adverbis	
després	0,46
abans	0,40
aleshores	0,29
llavors	0,02
Interjecció	
adéu	0,73
Pronom	
nosaltres	0,35
Nexes	
amb	0,37
doncs	0,19
sota	0,05

Una anàlisi exhaustiva d'aquests resultats ens indica que:

- Si bé algunes investigacions mostren que una paraula molt acceptada i altra poc acceptada poden respondre a nivells similars d'homogeneïtat, en el present estudi hi ha diversos casos on els nivells d'acceptació de la variant normativitzada es correlacionen inversament amb els nivells d'homogeneïtat; així, maduixa: 0,17 / fressa: 84,1%; despesa: 0,25 / gasto: 84,1%; atur: 0,22 / paro: 77,8%; ànec: 0,27 / pato: 71,4%; etc. Evidentment, aquest fet sociolingüístic dificulta la normalització de determinades formes estàndard, però, d'altra banda, cal reconèixer que el procés de normalització encetat en 1983 amb l'aplicació de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià ha aconseguit un increment en la utilització de certes unitats lèxiques respecte d'uns anys enrere: adéu, estalviar, adreça, cendrer, clauer, vaga, vehicle...
- A l'igual que en altres investigacions, les paraules que reflecteixen un grau intermedi d'acceptació (índex de 0,30 a 0,50) presenten major heterogeneïtat:

	acceptació	homogeneïtat (%)
aparell	0,49	38,1
article	0,46	52,4
esport	0,44	41,3
aixeta	0,40	38,1
segell	0,37	31,7
nosaltres	0,35	41,3
dada	0,35	33,3

- Hi ha un grup de paraules amb un índex molt baix d'acceptació, motivat bé per les connotacions d'aculturació catalana segons indiquen molts informants: llavors, escó, capell, maduixa, romandre, sota, doncs; bé per l'escassa consciència lingüística dels bilingües: gaudir, asseure's, xarxa, vorera, menyspreu, safata, estona, agreujar.
- Tot i reconèixer la variació diafàsica, existeix una competència lingüística deficient en valencià i, en conseqüència, una consciència sociolingüística que desconeix l'ús de la variant estàndard. Només dèset unitats lèxiques han aconseguit un nivell superior al 50%, el que demostra que els bilingües, en general, accepten el préstec castellà com la variant pròpia del registre formal.

Valoració del prestigi. Diversos autors han destacat la importància del nivell d'acceptabilitat dels elements foranis per part de la comunitat, ja que l'avaluació positiva facilita la integració fonològica (Poplack, 1980) i morfofonològica (Treffers-Daller, 1990), així com el reconeixement, des d'un vessant macrosociolingüístic, de què formen part del seu repertori lingüístic (Myers-Scotton, 1993a). Arran dels resultats obtinguts en el nivell d'acceptació sobre la variant estandarditzada, s'ha considerat oportú esbrinar el grau de prestigi²² amb què compten les variants utilitzades pels bilingües cultes.

Substantius (%)		tauró	79,4
contracte	93,7	voltants	79,4
aixeta	92,1	bústia	77,8
actriu	90,5	escacs	77,8
cedrer	90,5	maduixa	77,8
lloc	88,9	segell	77,8
article	88,9	turmell	77,8
adreça	87,3	renda	77,8
vehicle	87,3	turmell	77,8
company	87,3	gespa	76,2
menjador	85,7	truita	76,2
clauer	85,7	desenvolupament	76,2
ànec	84,1	seient	76,2
aparell	84,1	regidor	76,2
vaga	84,1	atur	76,2
bisbe	84,1	esdeveniment	74,6
cognom	84,1	assegurança	74,6
esport	84,1	esglai	74,6
llavi	84,1	data	74,6
ramaderia	84,1	robatori	74,6
hisenda	82,5	raspall	74,6
paperera	82,5	termini	74,6
cambrer	82,5	vorera	73,0
forqueta	82,5	dada	73,0
magatzem	81,0	despesa	71,4
xarxa	81,0	barret	69,8
soroll	81,0	retard	69,8
sostre	81,0	pinta	68,3
calçotets	81,0	menyspreu	66,7
préstec	79,4	escó	63,5
vaixell	79,4	safata	58,7
estona	79,4	desenrotllament	50,8
Adjectius (%)			
menjador	95,2		

22. La sociolingüística considera el prestigi, principalment, com una actitud (Labov, 1983: 167-188), però també com una conducta: així, Trudgill (1972) manifesta que el prestigi obert és prestigi de comunitat i s'associa amb allò que és correcte, normatiu, adient, front al prestigi encobert que és un prestigi de grup i que no s'ajusta a la norma.

Verbs (%)	
estalviar	81,0
creuar	77,8
pertànyer	77,8
asseure's	69,8
agreujar	68,3
gaudir	68,3
acomiar-se	63,5
romandre	54,0
Adverbis (%)	
després	84,1
abans	79,4
aleshores	66,7
Interjecció (%)	
adéu	90,5
Pronoms (%)	
nosaltres	87,3
Nexes (%)	
amb	84,1
doncs	77,8
sota	60,3

Es comprova que les variants considerades prestigioses coincideixen, majoritàriament, amb les formes estandarditzades, però aquesta actitud positiva no es correspon amb l'ús; a més, hem observat que algunes d'aquestes variants eren desconegudes pel sociolecte baix i, parcialment, pel sociolecte mitjà, i al mateix temps eren avaluades com a prestigioses, simplement, per presentar-les l'investigador com possibles variants (romandre, escó, turmell, gaudir...). Com que prevèiem aquesta avaluació sesgada, i a fi d'establir la coherència entre la consciència sociolingüística i el **rebuig** de les formes normativitzades, s'ha consultat als informants en un altre qüestionari quines variants no emprarien mai.

Aquests són els resultats, dels quals s'ha eliminat les variants amb valors inferiors al 25% en considerar-les poc significatives:

Substantius (%)			
safata	82,5	menyspreu	54,0
capell	81,0	<i>plasso</i>	54,0
<i>contrato</i>	79,4	<i>actris</i>	52,5
<i>tiburón</i>	65,1	batidor	49,3
escó	63,5	bústia	49,2
gespa	57,1	atur	49,2
desenrotllament	57,1	estona	49,2
<i>retraso</i>	57,1	forqueta	49,2
<i>companyero</i>	57,1	raspall	49,2

seient	49,2	segell	34,9
truita	47,6	<i>camarero</i>	33,3
esglai	47,6	<i>llavero</i>	33,3
despesa	47,6	<i>comedor</i>	33,3
<i>cenicero</i>	47,6	<i>aparato</i>	33,3
maduixa	47,6	<i>apellido</i>	31,7
xarxa	44,4	à nec	31,7
<i>huelga</i>	41,3	renda	31,7
vorera	41,3	voltants	31,7
pinta	41,3	robatori	31,7
esdeveniment	41,3	présiec	30,2
turmell	39,7	vaixell	30,2
retard	39,7	termini	30,2
assegurança	39,7	hisenda	30,2
escacs	38,1	<i>papetera</i>	28,6
<i>labio</i>	36,5	tauró	28,6
regidor	36,5	bisbe	27,0
<i>cañoncillos – cañoncillos</i>	34,9	<i>deport</i>	27,0
dada	34,9	magatzem	27,0

Adjectius (%)

comedor 85,7

Verbs (%)

alforrar 98,4

romandre 81,0

acomiar-se 63,5

asseure's 60,3

gaudir 57,1

agreujar 55,6

pertanyer 34,9

crussar 30,2

Adverbis (%)

llavors 82,5

adés 34,9

después 28,6

Interjecció (%)

adiós 36,5

Pronoms (%)

nosotros 39,7

Nexes (%)

ab 96,8

sota 55,6

doncs 50,8

Aquests valors ens permeten concloure:

- les variants amb major freqüència relativa de no utilització es corresponen amb aquelles que presentaven menor índex d'acceptació (safata: 82,5% - 0,08; capell: 81,0% - 0,03; escó: 63,5% - 0,17; etc.);
- el grau de lleialtat lingüística cap al valencià, manifestat d'acord amb el rebuig als préstecs culturals connotatius del castellà, no és tan alt com caldria desitjar (*plaço, cenice-ro, huelga...*); aquest índex pot correspondre's amb certa tolerància cap a la castellanització del valencià;
- les causes manifestades per argumentar la no utilització són:
 - a) es tracta de préstecs castellans (*contrato, apellido, llavero...*)
 - b) perquè no sonen bé (bústia, escacs, atur...)
 - c) per desconeixement lingüístic (esdeveniment, safata, agreujar...)
 - d) perquè es tracta de mots catalans (capell, escó, dones...), i
 - e) perquè són de difícil pronunciació (xarxa, magatzem, menyspreu...)
- hi ha un grup substancial de bilingües (sociolecte baix i mitjà) que opina que l'adaptació fonològica del préstec castellà ja el diferencia i el converteix en paraula valenciana: escany, pertènèixer, deport, tiburó...

I si comparem les freqüències relatives de la valoració del prestigi i de la no utilització, hom pot comprovar que hi ha certes formes avaluades com a molt prestigioses i que, al mateix temps, no les emprarien mai; és a dir, la valoració del model normatiu no coincideix amb l'ús:

	prestigi (%)	mai la utilitzaria (%)
estona	79,4	49,2
bústia	77,8	49,2
atur	76,2	49,2
gespa	76,2	57,1
truita	76,2	47,6
vorera	73,0	41,3

Finalment, estudiem el grau d'integració dels préstecs castellans en el discurs oral dels valencianoparlants. Ho hem analitzat a partir de l'ús en el registre col·loquial (vernacle, parla espontània) i en el registre formal (varietat estàndard):

	Registre col·loquial (%)	Registre formal (%)
Substantius		
<i>bandeja</i>	92,1	42,9
<i>retràs</i>	84,1	31,7
<i>despreci</i>	82,5	25,4
<i>fressa</i>	82,5	23,8
<i>tenedor</i>	81,0	25,4
<i>concejal</i>	79,4	30,2
<i>asiento</i>	79,4	27,0
<i>susto</i>	77,8	27,0
<i>césped</i>	77,8	27,0
<i>tortilla</i>	77,8	25,4

<i>paro</i>	77,8	23,8
<i>cepillo</i>	76,2	31,7
<i>gasto</i>	74,6	30,2
<i>bussó</i>	74,6	25,4
<i>tobillo</i>	73,0	23,8
<i>rato</i>	73,0	23,8
<i>pato</i>	73,0	19,0
<i>almacén</i>	69,8	25,4
<i>ganaderia</i>	69,8	23,8
<i>sombrero</i>	69,8	20,6
<i>peine</i>	68,3	66,7
<i>alrededors</i>	68,3	22,2
<i>tetxo</i>	68,3	22,2
<i>renta</i>	65,1	27,0
<i>barco</i>	65,1	23,8
<i>robo</i>	63,5	28,6
<i>ajedrés</i>	60,3	27,0
<i>tiburó</i>	60,3	25,4
<i>préstamo</i>	60,3	22,2
<i>grifo</i>	60,3	12,7
<i>escanyo-escany</i>	58,7	33,3
<i>ruido</i>	58,7	23,8
<i>sello</i>	58,7	22,2
<i>dato</i>	57,1	20,6
<i>aconteixement</i>	55,6	23,8
<i>ret</i>	55,6	20,6
<i>papelera</i>	55,6	20,6
<i>camarero</i>	55,6	19,0
<i>deport</i>	55,6	15,9
<i>artícul</i>	54,0	12,7
<i>acera</i>	54,0	30,2
<i>hacienda</i>	52,4	22,2
<i>obispo</i>	52,4	15,9
<i>aparato</i>	50,8	20,6
<i>apellido</i>	50,8	17,5
<i>llavero</i>	49,2	15,9
<i>fecha</i>	49,2	15,9
<i>plaç</i>	47,6	23,8
<i>desarrollo</i>	47,6	15,9
<i>comedor</i>	47,6	15,9
<i>direcció</i>	47,6	12,7
<i>labio</i>	46,0	19,0
<i>vehícul</i>	44,4	14,3
<i>seguro-segur</i>	41,3	17,5
<i>huelga</i>	41,3	14,3
<i>puesto</i>	39,7	11,1
<i>calçoncillos-cançoncillos</i>	38,1	14,3
<i>contrat</i>	36,5	9,5
<i>cenicero</i>	27,0	10,5

<i>companyer-companyero</i>	23,8	11,1
<i>actrís</i>	22,2	7,9
Verbs		
<i>despedir-se</i>	90,5	44,4
<i>sentar-se</i>	88,9	36,5
<i>disfrutar</i>	85,7	42,9
<i>pertenèixer</i>	68,3	28,6
<i>permanèixer</i>	47,6	46,0
<i>crussar</i>	44,4	14,3
<i>ahorrar</i>	42,9	9,5
<i>agravar</i>	15,9	19,0
Adverbis		
<i>entonces</i>	69,8	17,5
<i>después</i>	54,0	15,9
<i>antes</i>	46,0	11,1
Interjecció		
<i>adiós</i>	27,0	11,1
Pronom		
<i>nosotros</i>	57,1	17,5
Nexes		
<i>baix</i>	93,7	25,4
<i>pues</i>	81,0	22,2
<i>en</i>	63,5	14,3

A partir d'aquests valors es comprova un grau d'integració i consolidació molt alt del préstec castellà ja que substitueix diverses paraules valencianes. Així, considerant l'ús en el registre col·loquial com característic del vernacle, la varietat valenciana central, modalitat adient per a les situacions comunicatives informals, està molt castellanitzada; i si el registre formal ens serveix de referència per a considerar la integració en el codi, podem observar que, pràcticament, una tercera part de la població bilingüe ha integrat els préstecs castellans. Seguint Clyne (1972), i d'acord amb tots els paràmetres anteriors: disponibilitat, ús, seguretat lingüística, acceptació, rebuig, hem establert la següent tipologia:

- a) Es tracta d'interferències lèxiques o préstecs espontanis (amb o sense adaptació fonològica) quan la proporció d'ús en el registre col·loquial és menor del 25% i en el registre formal, menor del 10%: així

substantius: *companyer-companyero, actrís*.

- b) S'han catalogat com a préstecs no integrats quan, aproximadament, l'ús espontani se situa entre el 25% i el 70%, i el registre formal entre el 10% i el 30%:

substantius: *cenicero, contrat, calzoncillos, puesto, huelga, seguro-segur, vehicul, labio, direcció, comedor, desarrollo, plaç, fecha, llavero, apellido, aparato, obispo, hacienda, acera, articul, deport, camarero, papelera, ret, aconteixement, dato, sello*.

ruido, grifo, préstamo, tobillo, ruto, almacén, ganadería, alrededores, tetxo, barco, robo, ajedrés, tiburó, escany, pato.

verbs: *agrarar, crussar, ahorrar, permanèixer.*

adverbis: *antes, después, entonces.*

pronoms: *nosotros.*

interjecció: *adiós.*

preposicions: *en.*

- c) I s'han classificat com a préstecs integrats quan l'ús en el vernacle és superior al 70% i en el registre formal és major del 30%:

substantius: *bandeja, retràs, despreci, fressa, tenedor, concejal, asiento, susto, cés-ped, tortilla, paro, cepillo, gasto, buçó, sombrero, peine, renta.*

verbs: *despedir-se, sentar-se, disfrutar, pertenèixer.*

preposicions: *baix.*

conjunció: *pues.*

Aquests valors, obtinguts en 1998, s'han d'interpretar amb la relativitat que suposa:

- establir determinades freqüències (i no altres) en la categorització dels préstecs;
- considerar aquesta gradació de forma global, però molt diferenciada segons les variables sociològiques: edat, grau de bilingüisme i residència²³;
- inferir l'evolució futura tant si es produeix una correlació positiva entre l'acceptació i l'ús de la variant estandaritzada, com si l'absència d'una política lingüística compromesa amb el valencià afavoreix la normalització dels préstecs en vies d'integració.

Així doncs, l'estudi descriptiu ens ha mostrat que entre les possibles formes en què s'ha desenvolupat el préstec lèxic, la coexistència prolongada ha possibilitat la substitució de certes paraules natives que van perdent-se en el temps (*tetxo* —sostre—, *grifo* —aixeta—), però ha estat la influència social i cultural el factor més rellevant donada la influència històrica del castellà sobre el català, i, de manera especial, durant els anys en què va ser prohibit l'ensenyament *en* i *del* valencià. Així trobem paraules referides a la vida domèstica: *tenedor, comedor, bandeja, tortilla...*; a la vida laboral: *seguro, paro, huelga, contrato...*; i a la vida administrativa: *sello, concejal, apellido, plaç, renta...*, si bé és cert que algunes d'aquestes variants ja s'utilitzaven fa molt de temps²⁴. Un exemple aclaridor d'aquesta influència cultural en l'àmbit del consum (decoració) és la paraula "menjador". Si aquesta forma s'utilitza com a adjectiu, la interferència en l'ús espontani és de l'1,6% i al registre formal de l'1,2%, mentre que quan s'utilitza com a substantiu els valors són: ús espontani, 47,6%, i registre formal, 15,9%.

5. CONCLUSIONS

Mentre que l'avaluació de la modalitat valencià estàndard (VS) era molt positiva, l'anàlisi efectuada en el nivell lèxic mostra que existeix una certa tolerància cap a la importació de

23. Una mostra de l'anàlisi de la covariació sociolingüística es presenta en Gómez Molina (e.p.).

24. Així ho demostren els diccionaris de Ros (1764) i Escrig (1887) entre d'altres. Per exemple: *entonces, despreci* (Ros, 1764; Esplugues, 1770), *pertenèixer* i *permanèixer* (Esplugues, 1770); i al segle XIX s'incorporen: *grifo, concejal, tortilla, buçó* (Escrig, 1887).

castellanismes innecessaris. La consciència sociolingüística dels valencianoparlants, reflectida en la seua competència sobre l'ús de la variant normativitzada, no és bona malgrat que les possibilitats de millorar-la són moltes. Els bilingües utilitzen molts préstecs castellans en el seu discurs oral en valencià tant en el vernacle —parla espontània— com en les situacions comunicatives més formals —parla cuidada—, la qual cosa demostra que el grau de lleialtat cap a la norma lingüística comuna no és alt i permet la substitució.

Relacionant els comentaris parcials de l'estudi descriptiu amb l'objectiu general, podem concloure:

- En analitzar el nivell d'homogeneïtat lingüística, cap unitat lèxica ofereix una situació d'ús uniforme, com correspon, lògicament, a una comunitat bilingüe multilectal. En general, el major grau d'aproximació a una única variant es dona en paraules importades del castellà. El procés d'integració del préstec s'ha vist afavorit per la influència sociocultural del castellà sobre el valencià des de fa segles, especialment al període franquista, i ha afectat tots els àmbits de la vida social.
- En estudiar el nivell de seguretat lingüística dels bilingües, es comprova que la correspondència entre la variant utilitzada més freqüentment i la que consideren correcta és molt baixa. Aquest índex permet interpretar que les unitats lèxiques millor consolidades al "lexicó" mental són, fonamentalment, els préstecs castellans —major grau d'homogeneïtat—, circumstància motivada pel desconeixement de la variant estandarditzada.
- En esbrinar el nivell d'acceptació de les formes normativitzades, es comprova, també, una correlació inversa en diverses unitats lèxiques ja que a major índex d'homogeneïtat, menor índex d'acceptació. Probablement, això ve motivat per la consciència sociolingüística dels bilingües, els quals conscients de la seua escassa competència lingüística en valencià, reconeixen els seus usos com a no prestigiosos ni correctes. En general, la difusió i propagació de les formes estandarditzades queda obstaculitzada perquè molts valencianoparlants consideren que l'adaptació fonològica aplicada al préstec castellà ja el diferencia de la llengua origen i la nova paraula la consideren com a pròpia (*escany, buçó, plaç, aconteixement, contrat, permanèixer...*); a més a més, existeix certa predisposició a considerar catalanes algunes paraules que s'han utilitzat tradicionalment entre els valencians si no a l'àrea metropolitana sí en altres zones del domini valencià (*llavors, capell...*).
- Més que la valoració del prestigi, actitud subjectiva que en aquest cas està molt esbiaixada, és interessant tenir en compte el rebuig manifestat cap a determinades variants, moltes d'elles formes estandarditzades: *escó, gespa, bústia, atur, estona, asseure's, gaudir, llavors...*, així com les causes per argumentar la no utilització, destacant, entre elles, el rebuig cap a alguns préstecs castellans (*contrato, tiburón, llavero, apellido*) i a d'altres que consideren mots catalans (*capell, escó, doncs*).
- En establir el grau d'integració dels préstecs lèxics basant-nos en la freqüència d'ús i en l'estabilitat de la integració, hem pogut comprovar que si relacionem els tres índexs: homogeneïtat, acceptació i seguretat, l'adopció de préstecs culturals innecessaris implica serioses conseqüències per al valencià. L'anàlisi efectuada sobre setanta-set variables lingüístiques mostra que dos unitats lèxiques poden considerar-se com a interferències o préstecs espontanis, donada la baixa freqüència i l'escassíssima acceptació amb què compten: *companyer-companyero/company, actris/actriu*. Hi ha cinquanta-dos préstecs no integrats, els quals coexisteixen amb les variants normativitzades; aquestes unitats lèxiques mostren grans diferències sociolectals i podria reduir-se considerablement l'ús dels préstecs castellans amb una política lingüística arrelada i continuadora de la Llei

d'Ús i Ensenyament del Valencià: *cenicero/cendrer*; *contrat/contracte*, *llaver/clauer*, *ruidó/soroll*, *ahorrat/estalviar*, *adiós/adéu*... Per últim, s'ha classificat vint-i-tres préstecs integrats o consolidats; si bé és cert que en aquest grup hi ha variants que ja s'utilitzaven fa molt de temps, altres compten amb un rebuig important per connotacions catalanistes (doncs), i altres, com assenyala Taber (1979), per diverses causes, com aquestes: van perdent-se en el temps, renovació expressiva, bilingüisme intens, pronunciació difícil..., però, també, per desconeixement de la variant estàndard: *bandejatsafata*, *retràs/retard*, *pertenèixer/pertànyer*, *baix/sota*... La conclusió global ens revela que el préstec intens va acompanyat d'una feble lleialtat lingüística cap a la llengua receptora (tolerància davant la substitució de paraules) i que l'escassa estima sol estar relacionada amb processos d'afebliment i extinció de variants lingüístiques.

L'anàlisi anterior corrobora de forma empírica, junt amb altres investigacions, la castellanització experimentada per la varietat dialectal del valencià central en aquesta subàrea geogràfica: Horta Nord, Horta Sud, Camp de Morvedre i la Ribera. Davant aquesta realitat i al nostre parer, l'actuació ha d'exercitar-se tant en la planificació lingüística de l'estatus com en la del corpus; d'una banda, és necessària una política lingüística sistemàtica i compromesa que incremente la consciència sociolingüística dels valencians i neutralitze l'acceptació per part de molts bilingües del préstec castellà innecessari com a variant pròpia del registre formal, afavorint així la recuperació de moltes paraules nades normativitzades, atès que els índex d'acceptació i les variants reconegudes com a prestigioses demostren que els bilingües són conscients que els seus usos no són els més adients d'acord amb la norma general de la llengua; d'altra, la planificació del corpus lèxic del valencià ha de ser realista i respectar els nostres mots autònoms (i no tan mimètica i monocèntrica respecte a Catalunya), així com tenir en compte la funció social de la norma i les actituds dels valencianoparlants cap als castellanismes (innecessaris, però) ja integrats.

BIBLIOGRAFIA

- APPEL, R. i P. MUIYSKEN (1987): *Language Contact and Bilingualism*. London, Edward Arnold.
Trad. esp. (1996): *Bilingüismo y lenguas en contacto*. Barcelona, Ariel.
- BLOOMFIELD, L. (1933): *Language*. New York: Holt, Rinehart and Wilson. Trad. esp. (1964): *El lenguaje*. Lima, Universidad Nacional Mayor de San Marcos.
- CABRÉ, M^a. T. (1999): "A l'entorn de la norma lèxica: concepte i representació", dins M. Vila i A. Fargas (coords): *Normativa i ús de la llengua*. Barcelona, Graó. Biblioteca d'Articles. pp. 23-33.
- CANNON, G. (1992): "Malay(sian) Borrowings in English", *American Speech*, 67, 2, 134-162.
- CARBONERO, P. (1985): "Norma estándar y actitud sociolingüística", *Sociolingüística andaluza*, 1, 141-150.
- CASANOVA, E. (1990): "Elements per a una proposta lèxica", dins A. Ferrando (ed.): *La llengua als mitjans de comunicació*. Institut de Filologia Valenciana. Universitat de València. pp. 101-148.
- CASANOVA, E. (1997): "El valencià oral del segle XVIII i el factor hivernacle del castellà", en *Actes de l'Onzè Col·loqui Internacional de Llengua i Cultura Catalanes*. Palma de Mallorca. Publicacions de L'Abadia de Monserrat. pp. 125-145.
- CASANOVA, E. (1998): "El lèxic valencià entre la llengua col·loquial i la normativa", dins *Un món de llengües. Actes de les V-IX Jornades de Sociolingüística de la Nucia (Marina Baixa)*. Alcoi, Marfil. pp. 65-80.
- CLYNE, M. (1972): *Perspectives on Language Contact*. Melbourne, Hawthorn Press.
- COLOMINA, J. (1995): *Els valencians i la llengua normativa*. Alacant, Institut de Cultura "Juan Gil-Albert".
- COLOMINA, J. (1999): *Dialectologia catalana. Introducció i guia bibliogràfica*. Alacant, Universitat d'Alacant.
- DICCIONARI VALENCIÀ (1995): Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana. Generalitat Valenciana.
- ESCRIG Y MARTÍNEZ, J. (1887): *Diccionario Valenciano-Castellano*. Valencia, Pascual Aguilar, editor.
- FISHMAN, J. A. (1979): *La sociología del lenguaje*. Madrid. Cátedra.
- GARCÍA, J. M. (1996): *Materiales para el estudio del español en Gibraltar*. Cádiz, Servicio de Publicaciones de la Universidad de Cádiz.
- GARVIN, P. L. i M. MATHIOT (1956): "La urbanización del idioma guaraní. Problema de lengua y cultura", dins P. L. Garvin y Y. Lastra (eds.) (1974): *Antología de estudios de etnolingüística y sociolingüística*. México, UNAM. pp. 303-313.
- GÓMEZ CAPUZ, J. (1998): *El préstamo lingüístico. Conceptos, problemas y métodos*. Cuadernos de Filología, Anexo XXIX. Universitat de València.
- GÓMEZ DEVIS, B. (1995): *Estudi descriptiu sobre disponibilitat lèxica del valencià en la comunitat de parla de València*. Conselleria de Cultura, Educació i Ciència (inèdit).
- GÓMEZ MOLINA, J. R. (1998): *Actitudes lingüísticas en una comunidad bilingüe y multilectal. Área metropolitana de Valencia*. Cuadernos de Filología, Anexo XXVIII. Universitat de València.
- GÓMEZ MOLINA, J. R. (c.p.): "Préstamos léxicos del castellano en el valenciano central: inserción, evaluación y actualización", dins *Actas del Quinto Congreso Internacional de Historia de la Lengua Española. Valencia, 2000*. Madrid, Gredos.
- GÓMEZ MOLINA, J. R. et alii. (1997): "Comentario sociolingüístico", en *El análisis textual*. Salamanca, Ediciones Colegio de España. pp. 131-174.

- GÓMEZ MOLINA, J. R. i B. GÓMEZ DEVIS (2000): "Actituds lingüístiques a València: avaluació de quatre varietats dialectals", dins E. Boix et alii: *El contacte i la variació lingüística: Descripció i metodologia*. Barcelona, P.P.U. pp. 105-159.
- HALLIDAY, M. A. K., MCINTOSH, A. i P. STEVENS (1964): *The Linguistic Sciences and Language Teaching*. London, Longman.
- HAUGEN, E. (1950): "The analysis of linguistic borrowing", *Language*, 26, 210-232.
- HAUGEN, E. (1959): "Planning for a Standard Language in Modern Norway". *Anthropological Linguistics*, 1, 8-21.
- HAUGEN, E. (1966a): *Language Conflict and Language Planning: The Case of Modern Norwegian*. Cambridge, Harvard University Press.
- HAUGEN, E. (1966b): "Linguistics and Language Planning", dins W. Bright (ed.): *Sociolinguistics*. The Hague, Mouton. pp. 50-71.
- HAUGEN, E. (1983): "The Implementation of Corpus Planning: Theory and Practice", dins J. Covarrubias y J. Fishman (eds.): *Progress in Language Planning*. The Hague, Mouton. pp. 269-290.
- KLOSS, E. (1969): *Research Possibilities on Group Bilingualism: A Report*. Quebec, ICRB.
- LABOV, W. (1972): *Sociolinguistic patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press. Trad. francesa (1976), *Sociolinguistique*. Paris, Les éditions de Minuit. Trad. esp. (1983), *Modelos sociolingüísticos*. Madrid, Cátedra.
- LÓPEZ DEL CASTILLO, LI. (1984): *Llengua standard i nivells de llengua*. Barcelona, Laia.
- LÓPEZ DEL CASTILLO, LI. (1988): *Quina llengua i quina escola*. Barcelona, Aliorna.
- LÓPEZ MORALES, H. (1989): *Sociolingüística*. Madrid, Gredos.
- LÜDI, G. (1987): "Les marques transcodiques: regards nouveaux sur le bilinguisme", dins G. Lüdi (ed.): *Devenir bilingüe - parler bilingüe. Actes du 2e colloque sur le bilinguisme*. Université de Neuchâtel, 1984. Tübingen, Verlag. pp. 1-21.
- MACKEY, W. F. (1976): *Bilingualism et Contact des Langues*. Paris, Editions Klincksieck.
- MORENO, F. (1998): *Principios de sociolingüística y sociología del lenguaje*. Barcelona, Ariel.
- MUYSKEN, P. (1981): "Halfway between Quechua and Spanish: the case for relexification", dins A. Highfield y A. Valdman (eds.): *Historicity and Variation in Creole Studies*. Ann Arbor, Karoma.
- MYERS-SCOTTON, C. (1993a): *Social Motivation for code-switching. Evidence from Africa*, Oxford, Clarendon Press.
- MYERS-SCOTTON, C. (1993b): *Duelling languages: grammatical structure in codeswitching*. Oxford, Clarendon Press.
- MYERS-SCOTTON, C. (1997): "Code-switching", dins F. Coulmas (ed.): *The Handbook of Sociolinguistics*. Oxford, Blackwell Publishers Ltd. pp. 217-237.
- PAYRATÓ, LI. (1984): "Barbarismes, manlleus i interferències. Sobre la terminologia dels contactes interlingüístics", *Els Marges*, 32, 45-58.
- POLANCO, LI. (1984): "La normativa al País Valencià. Problemàtica i perspectives", dins *Problemàtica de la normativa del català. Actes de les Primeres Jornades d'estudi de la llengua normativa, 1983*. Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat. pp. 107-146.
- POPLACK, S. (1980): "Sometimes l'Il start a sentence in Spanish Y TERMINO EN ESPAÑOL: toward a typology of code-switching", *Linguistics*, 18, 7-8, 581-618. També dins J. Amastae y L. Elías-Olivares (eds.) (1982): *Spanish in the United States. Sociolinguistic Aspects*. Cambridge, Cambridge University Press. pp. 230-263.
- POPLACK, S. (1988): "Consequences linguistiques du contact de langues: un modèle d'analyse variationniste", *Langage et Société*, 43, 23-48

- POPLACK, S. y D. SANKOFF (1988): "Code-switching", dins U. Ammon et alii (eds.): *Sociolinguistics. An International Handbook of the Science of Language and Society*. 2 vols. Berlin-Nueva York, Walter de Gruyter. pp. 1174-1180.
- POPLACK, S. y M. MEECHAN (1995): "Patterns of language mixture: Nominal structure in Wolof-French and Fongbe-French bilingual discourse", dins L. Milroy y P. Muysken (eds.): *One speaker, two languages*. Cambridge, C.U.P. pp. 199-232.
- ROS, C. (1764): *Diccionario Valenciano-Castellano*. Valencia, Imprenta Benito Monfort.
- ROSENBLAT, A. (1967): *El criterio de corrección lingüística: unidad o pluralidad de normas en el español de España y América*. Bogotá, Instituto Caro y Cuervo.
- SALA, M. (1998): *Lenguas en contacto*, Madrid, Gredos.
- SARAGOSSÀ, A. (2000): *El valencià del futur. Una contribució ideològica*. Benicarló, Alambor.
- SILVA CORVALÁN, C. (1989): *Sociolingüística. Teoría y análisis*. Madrid, Alhambra.
- SILVA CORVALÁN, C. (1994): *Language Contact and Change. Spanish in Los Angeles*. Oxford, Clarendon Press.
- TABER, C. R. (1979): "French loanwords in Sango: The motivation of lexical borrowing", dins I. F. Hancock (ed.): *Readings in creole studies*. Cante, Story Scientia.
- TREFFERS-DALLER, J. (1990): "Towards a uniform approach to code-switching and borrowing", en *Papers for workshop on concepts, methodology and data*. Londres, European Science Foundation, 259-277.
- TRUDGILL, P. (1972): "Sex, covert prestige and linguistic change in the urban British English of Norwich", dins B. Thorne y N. Henley (eds.) (1975): *Language and Sex. Difference and Dominance*. Rowley, Mass. Newbury House Publishers. pp. 88-104.
- VILA, M. I A. FARGAS (coords.) (1999): *Normativa i ús de la llengua*. Barcelona, Graó. Biblioteca d'Articles.